

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma 2016

Nimi Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma 2016
Kunta Hattula
Hyväksymispäivämäärä 25.8.2016

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen.	1
2. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat.	2
3. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus.	3
4. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.	4
5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	5
6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	7
7. Arvoperusta.	8
8. Oppimiskäsitys.	10
9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	11
10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	14
11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	16
12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	17
13. Monipuoliset työtavat.	19
14. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	20
15. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	22
15.1. Ilmaisun monet muodot.	22
15.2. Kielen rikas maailma.	23
15.3. Minä ja meidän yhteisömme.	25
15.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	26
15.5. Kasvan ja kehityn.	27
16. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.	29
17. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen.	31
18. Yleinen tuki.	34
19. Tehostettu tuki.	35
20. Erityinen tuki.	36
21. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	38
22. Oppilashuolto.	40

1. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Hattulan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan kuntakohtaisena, kaikkia Hattulan esiopetusyksiköjä velvoittavana. Opetussuunnitelman rakenne noudattaa opetussuunnitelman perusteiden sisällön rakennetta. Opetussuunnitelma julkaistaan paperiversiona sekä sähköisessä muodossa. Sähköinen versio julkaistaan kunnan www-sivuilla.

Esiopetussuunnitelma on laadittu esiopetustyöryhmän, varhaiskasvatuksen palveluesimiesten sekä varhaiserityiskasvatuksen työntekijöiden yhteistyön tuloksena. Valmisteluvaiheessa esiopettajilla on ollut mahdollisuus kommentoida opetussuunnitelmaluonnosta sekä osallistua sen laatimiseen ja kehittämiseen esiopettajien pedagogisissa Esko-tapaamisissa. Perusopetuksen kanssa tehtävä opetussuunnitelmatyö on toteutettu yhteisissä koulutuksissa sekä samaa opsytyökalua käyttäen. Oppilashuollon osuus on laadittu oppilashuoltolain mukaiseksi. Oppilashuollon osuus on laadittu yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Vanhemmat ovat osallistuneet opetussuunnitelman laadintaan vanhempainillassa sekä kyselyn kautta, joissa aiheena olivat arvotyöskentely sekä vanhempien esiopetukseen liittyvät toiveet ja ajatukset. Lapsia on kuultu opetussuunnitelmaa laadittaessa haastatteluiden sekä keskusteluiden kautta.

Hattulan kunnan esiopetusta ohjaavat ja täydentävät esiopetussuunnitelman lisäksi Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä sivistystoimen osallisuussuunnitelma. Toimintakausilla 2016-2018 esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen laaditaan TVT-suunnitelma sekä kestävä kehityksen suunnitelma, jotka toimivat myös esiopetusta ohjaavina asiakirjoina.

Hattulan esiopetussuunnitelma määrittelee, tukee ja ohjaa esiopetuksen järjestämistä kaikissa kunnan esiopetusta antavissa toimintayksiköissä. Vuosittain ennen toimintakauden alkua varhaiskasvatuksen palveluesimiehet linjaavat tulevan toimintakauden järjestelyt sekä pedagogiset painopisteet.

Esiopetusryhmät laativat toimintakauden aikana ryhmäkohtaisen esiopetussuunnitelman. Henkilöstö arvioi esiopetuksen toteumista toimintakauden lopussa arviointi- ja suunnittelupäivässä sekä palveluesimiehen kanssa käydyssä tiimikehityskeskustelussa. Lasten huoltajat arvioivat lapsensa esiopetuksen toteumista esiopetuskeskusteluissa sekä varhaiskasvatuksen asiakastytyväisyyskyselyissä. Yhteistyö sekä opetussuunnitelman säännöllinen arviointi muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

2. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Hattulan esiopetusryhmät muodostetaan vuosittain ottaen huomioon lasten tarpeet ja yksiköiden erityispiirteet. Esiopetusta toteutetaan myös luontoryhmissä. Esiopetusryhmän minimikoko on pääsääntöisesti seitsemän lasta ja esiopetusryhmiä koskevat säädökset esiopettajien pätevyysvaatimuksista. Esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia ja esiopetuksen toimintapäivät määritellään kunnan linjausta noudattaen. Esiopetukseen osallistuminen on velvoittavaa.

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelman valmistelussa huomioidaan myös Hattulan muiden paikallisten suunnitelmien painopistealueet sekä kehittämiskohteet. Edellä mainittujen suunnitelmien päivytyön yhteydessä tarkastellaan myös niiden yhteneväisyys esiopetussuunnitelman kanssa. Ryhmäkohtaisissa esiopetussuunnitelmissa huomioidaan kunkin yksikön oppimisympäristön mukaiset mahdollisuudet luoda toiminnalle erilaisia painotuksia.

Hattulan esiopetus kuuluu sivistystoimen alaisuuteen. Esiopetusta järjestetään tiiviissä yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Osa esiopetusta tarjoavista ryhmistä sijaitsevat koulun yhteydessä. Osana varhaiskasvatusta esiopetus muodostaa perusopetuksen kanssa lapsen kehityksen kannalta ja sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

3. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Hattulan esiopetuksesta tiedotetaan kunnan www-sivuilla, josta löytyy myös esiopetuksen opetussuunnitelma. Tavoitteena on avoin ja monipuolinen tiedonkulkuk. Lasten huoltajat, yhteistyökumppanit ja henkilöstö löytävät ajankohtaisen ja ajantasaisen tiedon www-sivuilta.

Ennen esiopetuksen toimintakauden alkua esiopetusyksiköissä järjestetään vanhemmille info touko-kesäkuussa. Tätä ennen lapsilla on mahdollisuus tulla tutustumaan tulevaan esiopetusryhmään erikseen määriteltynä ajankohtana.

Esiopetusryhmät tiedottavat toiminnastaan lasten huoltajille muun muassa Tenavanetin kautta. Toimintakauden alussa pidettävässä vanhempainillassa käsitellään ryhmän opetussuunnitelmaa, avataan sen sisältöä lasten huoltajille sekä huomioidaan vanhempien ajatukset ja toiveet esiopetuksen toteutumisesta. Huoltajilla on myös mahdollisuus tutustua esiopetuksen toimintaan vierailemalla ryhmissä.

4. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustalofilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestäminen Hattulassa

Hattulan kunnassa perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetus toteutetaan yhteistyössä kodin kanssa ja opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Esiopetuksessa noudatetaan Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaa, joka perustuu valtakunnallisiin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014). Lapsella on lain mukaan oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsella on myös oikeus saada esiopetuksessa maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.

Esiopetuksen järjestäminen pyritään keskittämään koulun läheisyydessä toimiviin esiopetusyksiköihin. Ruotsinkielinen esiopetus toteutetaan ostopalveluna ja tarpeen mukaan ostopalvelua voidaan käyttää muissakin tapauksissa. Opetus noudattaa pääosin koulujen työ- ja loma-aikoja.

Hattulan kunta ottaa järjestämäänsä esiopetukseen oppilaiksi ensisijaisesti kunnassa asuvat lapset. Esiopetusikäisen lapsen perheen muuttaessa kesken esiopetusvuoden kunnan sisällä tai kuntaan, lapselle pyritään osoittamaan esiopetuspaikka lähikoulusta tai -päiväkodista. Huoltajalla on kuitenkin halutessaan oikeus hakea jatkoa esiopetuksen jatkumiseksi vanhassa esiopetuspaikassa. Tällöin huoltaja vastaa mahdollisista kuljetuskustannuksista.

Esiopetus on maksutonta ja siihen kuuluu perusopetuslain mukaisen kuljetuksen saaminen, mikäli edellytykset täyttyvät. Kuljetuksen saaminen edellyttää osallistumista pelkkään esiopetukseen ja matkaa, joka on lyhintä jalankulkukelpoista ja yleisessä käytössä olevaa tietä pitkin yli 5 km. Koulukuljetuksen periaatteet on kirjattu sivistyslautakunnan hyväksymään Hattulan kunnan koulukuljetusoppaaseen, joka löytyy kunnan www-sivuilta.

Esiopetusryhmien koko vaihtelee lukuvuosittain lapsimäärästä riippuen. Kunnallisissa päiväkodeissa ja kouluilla toimivissa esiopetusryhmissä ryhmäkoon tulee olla vähintään 7 lasta tai sen tulee muodostaa alueellisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevä kokonaisuus.

Esiopetusoppilaalle osoitetaan esiopetuspaikka siten, että huomioidaan kaikki kunta-alueella asuvat esiopetukseen oikeutetut lapset, heillä mahdollisesti olevat terveydentilaan liittyvät ja muut erityiset syyt. Esiopetuspaikkaa osoitettaessa otetaan huomioon lapsen päivähoidon tarve ja lisäksi otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon huoltajien esittämä toive.

Päiväkodin yhteydessä oleva esiopetus toteutetaan pääsääntöisesti 5- 6-vuotiaiden lasten ryhmässä, koulujen yhteydessä esiopetusikäisten lasten ryhmissä. Mikäli ryhmässä on muitakin kuin esiopetusikäisiä lapsia, toiminta suunnitellaan siten, että eri-ikäiset lapset toimivat sekä erikseen että yhdessä. On tärkeää, että esiopetusikäiset lapset työskentelevät myös itsenäisenä ryhmänä, jotta he saavat kokemusta vertaisryhmästä. Esiopetuksen ja sitä täydentävän päivähoidon toiminta suunnitellaan toisiaan tukeviksi.

Esiopetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa esiopetuksen kasvattajatiimi yhdessä, kuitenkin niin, että esiopettajalla on pedagoginen vastuu Hattulan esiopetussuunnitelman mukaisen toiminnan toteutumisesta. Varhaiskasvatuksen palveluesimiehet vastaavat esiopetuksen kokonaisuudesta.

Esiopetus on velvoittavaa, ei pakollista. Vanhempien tulee kuitenkin huolehtia, että lapsi saavuttaa esiopetukselle asetetut tavoitteet. Sairauspoissaoloista sekä yksittäisistä vapaapäivistä sovitaan suullisesti ryhmän henkilökunnan kanssa. Yli viikon poissaoloista täytetään kirjallinen lomake (LIITE 2). Yli kahden viikon poissaolot tulee anoa pedagogiselta palveluesimieheltä.

Esiopetuksessa olevien lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä seurataan koko esiopetuksen ajan yhteistyössä huoltajien kanssa. Tarvittaessa lapsi voi saada oppimisen tukea ja oppilashuollon tarjoamia palveluita.

6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus muodostavat Hattulassa yhtenäisen lapsen kasvua ja oppimista tukevan kokonaisuuden. Varhaiskasvatuksen hyvä alku tukee myös turvallista esiopetuksen aloitusta. Hyvään alkuun kuuluvat aloituskeskustelut, tutustumiskäynnit ja huoltajien mahdollisuus olla mukana lapsen esiopetuksen aloituksessa sekä huoltajien vierailut esiopetusryhmissä.

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma, esiopettajien pedagogiset Esko-tapaamiset, nivelvaihetyöryhmä sekä esi- ja alkuopetuksen opettajien tapaamiset ohjaavat esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä lapsen oppimisen polulla. Nivelvaiheen prosessikuvaukseen on kirjattu esi- ja alkuopetuksen yhteiset käytänteet, aikataulut nivelvaiheeseen sekä ratkaisut kolmiportaisen tuen järjestämiseen.

Hattulassa jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle tehdään esiopetuksen oppimissuunnitelma (LIITE 3). Esiopetuksen kasvattaja keskustelee lapsen ja huoltajan kanssa lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista oppimissuunnitelmakeskustelussa ja asiat kirjataan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Esiopetuksen henkilöstö ottaa huomioon lasten tarpeet ja toiveet, kun he suunnittelevat opetusta, toimintaansa sekä kehittävät oppimisympäristöjään. Oppimissuunnitelma lisää toiminnan tavoitteellisuutta ja siinä tulee esiin pedagogisia ratkaisuja, oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä yhteistyöhön liittyviä käytänteitä. Esiopetus ja sitä täydentävä päivähoito muodostavat yhtenäisen lapsen kasvua ja oppimista tukevan kokonaisuuden.

7. Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

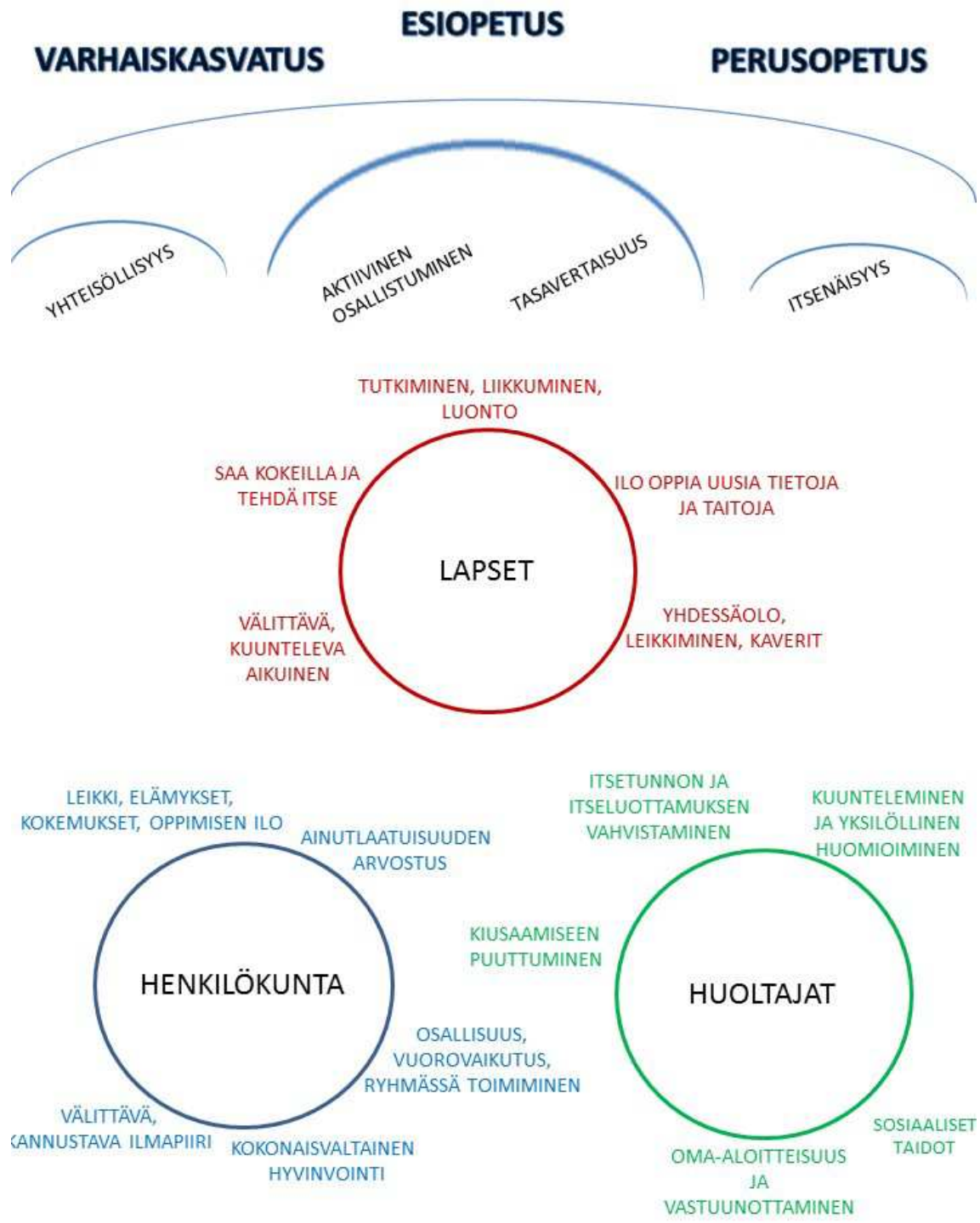
Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Lapsen asemaa ohjaavat kansainväliset ja kansalliset asiakirjat, kuten lapsen oikeuksien sopimus, lait ja asetukset sekä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Hattulan kunnan arvot eli itsenäisyys, taloudellisuus, avoimuus ja luovuus, kannustavat Hattulan omien mahdollisuuksien käyttämiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden kesken.

Varhaiskasvatuksessa arvokeskusteluja käydään vanhempien ja henkilökunnan kesken säännöllisesti vanhempainilloissa, yhteisissä keskusteluissa sekä työyhteisöissä. Sivistystoimen arvoiksi on määritelty yhteisöllisyys, aktiivinen osallistuminen, tasavertaisuus ja itsenäisyys. Seuraava kuvio osoittaa, miten vanhempien ja henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta listatut arvot sijoittuvat sivistystoimen arvoihin.

8. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen oppimiskäsityksen mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajien ja muiden kasvattajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Hattulan esiopetuksessa lapset toimivat erilaisissa pienryhmissä, jolloin lapsen osallisuus vahvistuu ja vuorovaikutus muiden vertaisryhmän jäsenten sekä kasvattajien kanssa tiivistyy. Ryhmiä voidaan muodostaa erilaisin pedagogisin perustein sekä mahdolliset tuen tarpeet huomioiden. Joskus on tarkoituksenmukaista toimia myös isommassa ryhmässä, jolloin lasten kokemus isossa ryhmässä toimimisesta ja ryhmässä toimimisen taidot vahvistuvat.

Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa tunteet, toiminta, aistihavainnot, ajattelu ja keholliset kokemukset yhdistyvät. Lapset oppivat toiminnallisesti leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Esiopetuksessa ilmapiiriin tulee olla myönteinen, kannustava, innostava ja oppimisen iloa tuottava.

Oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. Uusilla opittavilla taidoilla ja tiedoilla on yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä ja ottamaan toiset huomioon. Esiopetuksessa lapsi saa kokemuksen ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä.

9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa tietojen ja taitojen käyttämistä tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, jatkuu ja vahvistuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen merkitys korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Opetusta tarkastellaan kokonaisuutena ja se edellyttää esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ohjaavat lasta elinikäisen oppimisen polulle. Keskiössä ovat kestävä elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Opeteltavia tietosisältöjä tärkeämpää ovat työskentelytavat, oppimisympäristöt ja se miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle sekä elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksessa lapsi opettelee oman oppimisen ohjaamisen taitoja sekä uusien taitojen omaksumista. Lasta ohjataan luovaan ja kriittiseen ajatteluun sekä tuetaan muistin ja mielikuvituksen kehittymistä.

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja autetaan kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan esimerkiksi leikin, pelien, musisoimisen, lorujen, draamatoiminnan, erilaisten ongelmanratkaisujen ja tutkimustehtävien avulla. Loogista päättelyä ja muistia harjoitetaan erilaisten leikkien, pelien ja tehtävien avulla. Hattulassa tiedostetaan vahvasti myös liikunnan merkitys oppimiselle. Esiopetusyksiköissämme on hyvät mahdollisuudet sisällä ja ulkona tapahtuvaan monipuoliseen liikuntaan koko toimintavuoden ajan.

Lapsia kannustetaan ja rohkaistaan kokeilemaan myös heistä vaikeilta tuntuvia asioita, iloitsemaan onnistumisista ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Lasta autetaan huomaamaan omaa edistymistään ja oppimistaan dokumentoimalla toimintaa. Toimintaa ja lasten tuotoksia dokumentoidaan valokuvaamalla, videoimalla, piirtämällä, kirjoittamalla jne. Dokumentoinnista muodostuu pedagogista dokumentaatiota, kun niistä keskustellaan yhdessä lapsen/lasten kanssa sekä yhdessä esiopetustiimissä kasvattajien kesken sekä vanhempien kanssa. Pedagoginen dokumentointi tekee oppimisen näkyväksi, kun dokumentaatioita tarkastellaan, muistellaan sekä arvioidaan yksin/yhdessä. Näin havaitaan sekä opitaan uutta. Lasten ajatuksia, tunteita, haasteita, vahvuuksia ja tietoja sekä taitoja käytetään toiminnan suunnittelun, oppimisympäristön järjestämisen ja toimijuuden mahdollistamiseksi. Dokumentaatioita voidaan jakaa Tenavanetissä huoltajille, laittaa kasvunkansioon tai esiopetuksen oppimisympäristöön.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Esiopetuksessa harjoitellaan vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja arjen eri tilanteissa. Lapsi opettelee kuuntelemaan toisia, hyväksymään toisten näkemyksiä, ilmaisemaan itseään ja omia toiveitaan ja mielipiteitään. Lapsia ohjataan ystävyyssuhteiden solmimiseen ja toimimiseen yhteistyössä kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Ongelmatilanteiden ratkaisemiseen myönteisin keinoin voidaan käyttää esim. Miniverso-sovittelumenetelmää. Jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan vuosittain kiusaamisen ennaltaehkäisyn suunnitelma. Esiopetuksen henkilökunta toimii omalla esimerkillään mallina ystävälliselle ja toista arvostavalle kanssakäymiselle.

Juhlissa, erilaisissa tapahtumissa, retkillä jne. harjoitellaan tilanteen mukaista käyttäytymistä ja opitaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin eri taidemuotoja hyödyntäen.

Hattulassa esioppilaiden kanssa voidaan tutustua useisiin kulttuurihistoriallisiin ja nykypäivän kohteisiin, kuten Lepaa, Linnavuori, Parolan harju, Pyhän Ristin kirkko, Hattulan kirkko, Parolan

panssariprikaati, Panssarimuseo ja Mierolansilta. Lähellä sijaitsevan Hämeenlinnan kohteita ovat esimerkiksi erilaiset museot, Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX, Aulanko ja Hämeen vanha linna. Nämä kaikki tarjoavat mahdollisuuksia kokemukselliseen ja elämykselliseen oppimiseen alueen historiasta ja kulttuurista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Esiopetuksessa lapsia ohjataan terveisiin elämäntapoihin ja turvalliseen liikkumiseen liikenteessä. Esiopetuksessa lapsi opettelee edellytystensä mukaan omatoimisuutta sekä ottamaan vastuuta itsestään, omista tavaroistaan, toisista ja yhteisestä ympäristöstä. Myönteisten kokemusten kautta lapselle opetetaan monipuolisen ruuan, levon, ulkoilun, liikunnan ja henkilökohtaisen hygienian merkitys hyvinvoinnille. Edellä mainitut asiat käsitellään myös esiopetuskeskustelussa huoltajien kanssa.

Lasten kanssa opetellaan säähavaintojen tekemistä ja säänmukaista pukeutumista. Tutustutaan kelloon ja rahan käyttöön. Opetellaan ja vahvistetaan hyviä käytös- ja pöytätapoja. Lasten kanssa kokeillaan ja harjoitellaan teknologisten laitteiden sekä välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien avulla. Monilukutaito sisältää peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan yhdessä huoltajien kanssa ja se lisää lapsen osallisuutta. Monilukutaidon kehittyminen luo pohjaa muulle oppimiselle ja opiskelulle ja sen kehittyminen jatkuu koko elämän ajan.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Monilukutaidon kehittymiseen lapsi tarvitsee aikuisen mallia, rikasta tekstiympäristöä sekä lapsille sopivia kulttuuripalveluja.

Mediakasvatus on osa monilukutaitoa ja sen yhteydessä voidaan eheyttää esiopetuksen eri oppimiskokonaisuuksia. Lähtökohtana mediakasvatuksessa on lasten elämä ja siihen liittyvät ilmiöt. Lapsia ohjataan kriittisyyteen ja itsesuojeluun median kanssa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Hattulan esiopetuksessa on mahdollisuus tutustua tieto- ja viestintäteknologisiin (TVT) välineisiin kuten tablettitietokone, aktiivitaulu ja digikamera, videokamera, televisio ja radio. Välineitä käytetään lisäämään opetuksen monipuolisuutta, toiminnallisuutta ja lapsen osallisuutta. Lapsia ohjataan käyttämään TVT -välineitä sekä tuottamaan sisältöjä ja ilmaisemaan itseään luovasti niiden avulla. Kunnassa on valmisteilla toimintakaudelle 2016-17 esi- ja perusopetuksen TVT-suunnitelma.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista edistetään yhdessä huoltajien kanssa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Esiopetuksessa lapsi saa kokea tulevansa kuulluksi ja voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa. Esiopetuksen avoin ja aktiivinen oppimisympäristö antaa lapselle valinnanvapautta toiminnan suhteen ja tukee lapsen omia valintoja. Arjen eri tilanteissa ja esimerkiksi aamupiireillä, lasten kokouksissa, haastatteluissa ja keskusteluissa lapset esittävät mielipiteitään ja toiveitaan, jotka huomioidaan esiopetuksen toiminnassa. Lapset oppivat demokraattiseen toimintakulttuuriin erilaisten äänestysten, sääntöjen ja sopimusten avulla.

Huoltajat ovat kasvatuskumppaneina mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa esiopetuksen toimintaa. Päivittäiset kohtaamiset, esiopetuskeskustelut ja vanhempainillat tarjoavat tilaisuuden yhteiselle keskustelulle.

Esiopetusryhmissä vietetään Lapsen oikeuksien päivää 20.11.

Hattulan kunnan sivistystoimessa on laadittu Osallisuussuunnitelma syksyllä 2015, missä määritellään tavoitteet osallisuuden toteuttamiselle ja kehittämiselle.

10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetuksen toimintakulttuurin arviointi ja kehittäminen

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset, oppimiskäsitys sekä Hattulan sivistystoimen määritellyt arvot ovat: itsenäisyys, yhteisöllisyys, tasavertaisuus ja aktiivinen osallistuminen. Esiopetuksen yhteiset oppimiskokonaisuudet ovat ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan ja kehityn. Johtamisrakenteet ja -käytännöt tukevat Hattulan esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä. Palveluesimiehen pedagoginen johtajuus, esiopettajan pedagoginen vastuu, yhteistyö perusopetuksen kanssa, yhteistyö kiertävän erityislastentarhanopettajan (KELTO), varhaisen tuen ohjaajan (VTO) ja resurssierityislastentarhanopettajan (RELTO) kanssa, kunnan esiopettajien ESKO-palaverit, esiopetuksen vuosikello ja ryhmäkohtaiset esiopetussuunnitelmat sekä ammatillinen täydennyskoulutus tukevat esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä Hattulassa. Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Toimintatapojen ja pedagogiikan johtamisella, henkilöstön ja lasten osallisuudella ja sitoutuneisuudella varmistetaan toimintakulttuurin kehittäminen.

Toimintakulttuuri kehittyy monipuolisten työtapojen ja uusien ratkaisujen kautta. Hattulan varhaiskasvatuksella sekä esiopetuksella on pitkät perinteet työn ja toimintakulttuurin sisällöllisestä kehittämisestä erilaisten hankkeiden tuella (mm. Kimppa perhetyö päivähoidossa-hanke 2003-2005). Ammatillinen osaaminen, itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat osa esiopetuksen arkea. Esiopetuksen toimintaa arvioidaan ja suunnitellaan tiimipalaverissa sekä tiimikehityskeskusteluissa palveluesimiehen kanssa. Kehittämistyössä hyödynnetään lasten ja huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Oppimisympäristöjä kehitetään ja arvioidaan esimiesten ja henkilöstön kesken ottaen huomioon huoltajilta ja lapsilta tulevat aloitteet. Kaksi kertaa vuodessa toteutettavat koko henkilöstön kehittämis- ja arviointipäivät tarjoavat mahdollisuuden pedagogiseen keskusteluun, jossa huomioidaan myös toiminta- ja oppimisympäristö. Kukin henkilöstöön kuuluva aikuistiimi tekee jatkuvaa kehittämis- ja arviointityötä arjen toimintojen ja havaintojen perusteella. Kyselyiden avulla huomioidaan huoltajien ja henkilöstön näkemykset ja mielipiteet oppimisympäristöihin liittyen.

Toimintakulttuuriin liittyviä lähivuosien kehittämistavoitteita ovat kestävän kehityksen suunnitelman ja toimintatapojen laatiminen, lapsen osallisuuden vahvistaminen sekä TVT:n välineistön käyttöönotto osana oppimisympäristöä.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia ainutlaatuisena yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Jokainen lapsi huomioidaan yksilönä ja oppimisen tilanteita suunnitellaan lapsen kehitystaso huomioiden turvaten samalla tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. Nämä asiat kirjataan kullekin lapselle laadittavaan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Oppimisen seuraamisen tukena käytetään erilaisia lapsen tarpeisiin sopivia havainnointilomakkeita ja -tapoja. Lasten on tärkeä saada kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä tukeva toimintakulttuuri huomioi lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Se rohkaisee lasta vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää ja ohjaa ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Oppimisen ja oivalluksen ilo osana esiopetuksen toimintakulttuuria edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Lasta kannustetaan kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Tämä toteutetaan siten, että lasten leikeille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostamisessa.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri, jossa lapsi on osallisena ja oman elämänsä toimijana, tukee yhteistyötä sekä yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksen teosta ja erilaisista työtehtävistä. Lapsilla tulee olla mahdollisuus ilmaista sekä näkemyksiään että mielipiteitään, heidän ideansa ja aloitteet otetaan huomioon toiminnassa.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Hyvinvointi ja turvallinen arki koostuu avoimesta vuorovaikutuksesta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Se sisältää keskinäistä kunnioitusta, huolenpitoa ja välittämistä toisia ja ympäristöä kohtaan. Se rohkaisee ja ohjaa lapsia tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin, liikunnan monipuolisuuteen, mahdollisuuteen rauhoittua päivän aikana sekä oppimisympäristön turvallisuuteen.

11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Esiopetuksessa oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Ne muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia, jotka tarjoavat mahdollisuuden leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen. Hattulassa esiopetuksen oppimisympäristöt on rakennettu päiväkotien ja koulujen yhteyteen. Luontoryhmissä oppimisympäristönä toimii pääasiallisesti rakennettu ja rakentamaton luonto.

Oppimisympäristöjen kehittämistä ohjaavat arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet ja periaatteet. Ne tarjoavat mahdollisuuden leikkiin ja työskentelyyn rauhassa ja kiireettömästi turvallisessa ja terveellisessä ympäristössä, joka huomioi lasten osaamisen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Yhdessä sovitut säännöt ja toimintatavat luovat turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön joka edistää vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista, tukee lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen ja heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä, mikä tukee lasten osallisuutta, antaa onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Hattulan esiopetuyksiköissä käytetään sisä- ja ulkotiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa pyritään käyttämään ja soveltamaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään kirjasto- kulttuuri-, liikunta-, ja sivistystoimen sekä seurakunnan tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja ja muita välineitä käytetään huoltajien ja henkilöstön kesken sovituilla tavoilla. Tavoitteena on kehittää kokonaisvaltaisia oppimisympäristöjä, jotka kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Hattulan kunta tarjoaa kulttuurihistoriallisen ympäristön kirkkoineen, vesistöineen ja vaihtelevine maisemineen. Maaseutumaisuus mahdollistaa helpon ja turvallisen tavan liikkua kävellen ja pyöräillen. Hämeenlinnan läheisyys tarjoaa mahdollisuuden tutustua sen kulttuurihistoriaan, luontoon, teatteriin ja kaupunkikuvaan vaikkapa julkisia liikennevälineitä käyttämällä.

12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Suunnittelemalla ja kehittämällä yhteistyötä, varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta.

Yhteistyö esiopetuksessa

Yhteistyö esiopetuksessa edellyttää oppimisen polun eri vaiheiden, tavoitteiden ja käytäntöjen tuntemusta ja se on laadukkaan esiopetuksen perusta. Yhteistyön mahdollistaminen esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön kesken edistää laatua. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstön yhteistyö lähiympäristön ja muiden toimijoiden kanssa tukee lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista ja edistää oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Hattulassa lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä varhaiskasvatuksen, erityisvarhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken on välttämätöntä esiopetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta, samalla se toimii esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista ja se toteutetaan esimerkiksi pienryhmätoiminnan avulla, joka mahdollistaa lapsen kuulemisen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus eli kasvatuskumppanuus, jonka toteuttamisesta ja kehittämisestä vastaa opetuksen järjestäjä. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset ja siinä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Keväällä käydään arviointikeskustelu syksyllä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Lapsi voi osallistua esiopetuskeskusteluihin. Samalla pystytään huomioimaan huoltajien ja lasten näkemykset ja hyödyntämään niitä esiopetuksen toteuttamisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua lapsensa esiopetuspäivään ja heidän asiantuntemustaan voidaan hyödyntää lasten arjessa. Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä tarpeen mukaan muulloinkin. Huoltajien ja lasten palaute huomioidaan opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita.

Kun lapsi aloittaa esiopetuksen, käydään aloituskeskustelu esiopetuksen työntekijän ja huoltajan/huoltajien kesken huomioiden lapsen osallisuus. Keskustelu käydään joko aloituskotikäynnillä lapsen kotona tai päiväkodissa. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen järjestetään siirtopalaveri, jossa keskustellaan lapsen asioista huoltajan/huoltajien läsnä ollessa tai heidän suostumuksellaan.

Kaikki esi- ja alkuopettajat tapaavat kaksi kertaa lukuvuodessa. Syyskuussa keskustellaan yhteisen toimintakulttuurin toteuttamisesta, kehittämisestä ja toteutumisen seurannasta. Huhtikuussa alkuopettaja ja esiopettaja vaihtavat oppimisen kannalta oleellisia tietoja tulevasta

koululaisesta vanhempien kirjallisella suostumuksella. Erityistä tai tehostettua tukea saavan lapsen asioita käsitellään vanhempien läsnä ollessa erillisessä siirtopalaverissa.

Hattulan kunnan sivistystoimen nivelvaihtoryhmä vastaa siirtymävaiheen arvioinnista ja kehittämisestä. Nivelvaihtoryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja ja ryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Lisäksi he saavat mahdollisuuden tutustua esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa myös aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

13. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Hattulan esiopetuksessa tehdään yhteistyötä tiiviisti kunnan muiden toimijoiden ja kolmannen sektorin kesken. Säännöllisesti toteutettavat luistelukoulut, palloilutapahtumat, liikuntakerhot, seurakunnan tapahtumat ja kirkkovierailut sekä kulttuuritapahtumat tarjoavat elämyksiä ja rikastavat esiopetusvuoden kiertoa. Toimintatavoissa korostuvat pienryhmätoiminta, projektityöskentely, luonnossa liikkuminen ja yhteisöllisyys.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

14. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Esiopetuksen arviointi on jatkuva prosessi, jolla on kaksi tehtävää. Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Havainnointi, pedagoginen dokumentointi, arviointipäätelmät ja palaute muodostavat kokonaisuuden, johon osallistuvat esiopetuksen kasvattajat, lapset ja huoltajat.

Esiopetuksessa seurataan lapsen kasvua, kehittymistä ja oppimista havainnoimalla lasta säännöllisesti. Havainnot kirjataan jokaisesta lapsesta esiopetuksen yhtenäiseen havainnointilomakkeeseen syksyisin ja keväisin. Havainnointilomaketta käytetään apuna esiopetuksen kasvattajien ja huoltajien yhteisissä oppimissuunnitelmakeskusteluissa. Lisäksi havainnoista keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa mahdollisuuksien mukaan päivittäisissä kohtaamisissa.

Arviointi perustuu oppimissuunnitelmaan asetettuihin tavoitteisiin. Yksittäiset arvioinnit eivät ole merkitseviä, vaan lapsen hyvinvointia, kehittymistä ja oppimisen toteutumista arvioidaan lapsen kokonaiskehitystä ajatellen. Lapsen kasvua ja kehitystä havainnoidaan ja arvioidaan erilaisten pelien, testien ja tehtävien avulla.

Esiopetusryhmän kasvattajat antavat lapselle päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lapsen vahvuuksista ja kehittymisalueista. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapsi rakentaa itsestään myönteistä käsitystä oppijana. Tämä edellyttää lapsen itsearviointitaitojen kehittämistä. Lasten kanssa keskustellaan heidän oppimisestaan ja kehittymisestään erilaisia dokumentteja hyödyntäen. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat vielä oppia. Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Keväällä käydään arviointikeskustelu syksyllä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Lapsi voi osallistua esiopetuskeskusteluihin. Samalla pystytään huomioimaan huoltajien ja lasten näkemykset ja hyödyntämään niitä esiopetuksen toteuttamisessa. Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä tarpeen mukaan muulloinkin. Ennen kevään esiopetuskeskustelua lapsi täyttää yhdessä huoltajan kanssa itsearviointilomakkeen, jota hyödynnetään keskustelussa.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle siirretään lapsen hyvinvointiin, kehittymiseen ja oppimiseen liittyvät oleelliset tiedot Hattulan kunnassa sovitun nivelvaiheen toimintatapojen mukaisesti. Nivelvaiheen kuvaus löytyy luvusta 3.3 *Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa*. Lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa käydään siirtopalaveri huoltajien läsnä ollessa tai heidän suostumuksellaan.

Arviointiin sisältyy oleellisesti, esiopetuksen laatu ja kehittyminen huomioiden, esiopetusryhmän opettajien ja kasvattajien itsearviointi. Esiopetusryhmän kasvattajat käyttävät tekemiään havaintoja ja arviointeja toiminnan ja opetuksen suunnitteluun viikoittaisissa tiimipalavereissa. Tämän pedagogisen prosessin tukena ja kasvattajien itsearvioinnin tukena toimivat ryhmäkohtaiset esiopetussuunnitelmat. Lisäksi laadun ja kehittymisen tukena ovat säännöllisesti käydyt keskustelut yhdessä kiertävän erityislastentarhanopettajan, varhaisen tuen ohjaajan sekä palveluesimiehen kanssa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä

Esiopetuksen päätteeksi lapselle annetaan osallistumistodistus (LIITE 4). Todistus on yhtenäinen Hattulan kunnassa.

Kouluvalmiuden arviointi

Kouluvalmiuden arviointi tehdään, jos lapsi tarvitsee tukitoimia koulun aloittamiseen tai huoltajat haluavat lapsensa aloittavan koulun ennen oppivelvollisuuden alkamista. Kouluvalmiuteen liittyviä asioita voidaan pohtia yhdessä huoltajien, esiopettajan, kiertävän lastentarhanopettajan,

erityisopettajan, koulupsykologin, terveydenhoitajan, puhe- ja toimintaterapeutin ja sosiaalitoimen edustajien kanssa. Keskussairaalan seurannassa oleville lapsille arviointi tehdään pääsääntöisesti keskussairaalassa, muut lapset voivat osallistua kunnan järjestämään maksuttomaan kouluvalmiuden arviointiin. Lapselle voidaan tehdä koulupsykologin suorittama yksilötutkimus tai huoltajat ja esiopetuspaikan kasvattajat täyttävät VIIVI-lomakkeen, jolla kartoitetaan lapsen sosiaalisia ja tunne-elämän valmiuksia.

Mikäli huoltajat toivovat lapsen koulunkäynnin aloittamista vuotta aikaisemmin, lapsi voi osallistua esiopetukseen myös vuotta aikaisemmin. Tällöin esiopetusaika ei ole maksutonta. Myös kouluvalmiuden arviointi tehdään yksityisesti ja lapsen huoltajat maksavat siitä aiheutuvat kustannukset.

15. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Niiden toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia, sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Lähtökohtana ovat leikki ja muut lapsille ominaiset tavat toimia ja työskennellä. Tärkeää on, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä.

Alla olevat opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet mahdollistetaan lapsille erilaisten teemojen ja projektien kautta. Tavoitteet eivät ohjaa toiminnan suunnittelua vaan ne nousevat kulloinkin lapsen ja lapsiryhmän tarpeista. Eheytyessä opetuksessa teemoja ja projekteja dokumentoidaan. Yhteisen keskustelun, arvioinnin ja pohtimisen sekä lasten kesken että kasvattajien ja vanhempien kanssa dokumentoinnista muodostuu pedagogista dokumentointia. Pedagoginen dokumentointi ohjaa edelleen opetuksen ja toiminnan suunnittelua jatkuvana prosessina.

15.1. Ilmaisun monet muodot

Esiopetuksessa lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun lapset saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Esiopetuksessa harjoitellaan musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja. Erilaiset ilmaisun muodot edistävät monilukutaitoa ja lisäävät lasten osallisuutta ja vaikuttamisen taitoja. Erilaiset ilmaisun muodot tuovat iloa esiopetuksen arkeen ja juhlaan. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin.

Yleiset tavoitteet

Lapsia kannustetaan ja ohjataan tutustumaan ilmaisun eri muotoihin käyttämällä välineitä ja materiaaleja monipuolisesti. Opetukseen sisältyy luovia prosesseja, joissa lapsi saa kokemuksen prosessin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten havainnot, aistimukset ja kokemukset. Tuotokset asetetaan esille ja niitä tarkastellaan yhdessä. Tuotoksia voidaan myös dokumentoida ja esitellä niitä vanhemmille Tenavanetissä tai päiväkodissa.

Musiikillisen toiminnan tavoitteet

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista. Lapsille tarjotaan kokemuksia laulusta, tanssista, soitosta, liikkeestä ja oman musiikin luomisesta yksin ja yhdessä toisten kanssa. Esiopetuksessa opetellaan uusia lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Lapsia ohjataan kuuntelemaan musiikkia ja tekemään havaintoja äänen tasosta, kestosta, voimasta ja sointiväreistä. Lasten kanssa tutustutaan tavanomaisimpiin musiikin käsitteisiin ja erilaisiin rytmisoittimiin ja kehorytmeihin.

- Laulaminen, laululeikit
- Musiikin ilmaiseminen liikunnan, tanssin tai kuvataiteellisin keinoin
- Soittaminen soittimilla ja kehosoittimilla
- Kuunteleminen: ympäristön äänet, erilaiset musiikkityylit
- Rytm: sana- ja perusrytmi, tauko, lyhyt – pitkä sävel
- Melodia: sävelkorkeus ja sen vaihtelut
- Dynamiikka: hiljainen – voimakas, nopea – hidas
- Sointiväri: duuri – molli

- Muoto: soolo – tutti
- Harmonia: samanaikaisesti soivien äänten kokonaisuus

Käsityö

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten välineiden käyttöä. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan luovuuteen ja oman mielikuvituksen käyttöön yksin tai yhdessä toisten kanssa. Esiopetusvuotena lapsi tekee vähintään yhden pitempikestoisen käsityön.

- Puutyöt: hiominen, sahaaminen, naulaaminen
- Ompelu
- Askartelu

Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

Lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tuetaan tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja.

- Kuvan tekeminen moniaistisesti: maalaaminen, rakentelu, mediaesitykset
- Kuvien havainnointi, tulkinta ja kuvista kertominen: itse tehdyt kuvat, taideteokset, median kuvat, esineiden muotoilu, rakennetun ja luonnon ympäristön kohteet
- Muoto, väri, materiaalit, tekijä, esitysyhteys, kuvien herättämät tunteet

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista.

- Lorut, runot, lasten kirjallisuus
- Draamatoiminta
- Sanataide
- Tanssi
- Esitykset

15.2. Kielen rikas maailma

Kielen rikas maailma

Kieli on ajattelun, ilmaisun, oppimisen ja kommunikoinnin väline. Kielellä on tärkeä merkitys sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittymisessä sekä tunteiden tunnistamisessa ja hallinnassa. Näiden taitojen avulla lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat sekä minäkuva rakentuu. Kieli on tärkeä kaikessa oppimisessa, sillä tiedot hankitaan ja varastoidaan muistiin kielen välityksellä. Kieli on yhteydessä lapsen koko kehitykseen. Kielellisen tietoisuuden kehittäminen varhaislapsuudessa ja esiopetuksessa on edellytys hyvän luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologiasta laaja-alaista osaamista. Eri kielten havainnointi

tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittämistä.

Tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen tutustutaan monipuolisesti ja kielellisen tietoisuuden kehittämistä edistetään kielellä leikkien ja loruilten. Kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus- ja oppimisympäristöt suunnitellaan siten, että niissä otetaan huomioon lasten aloitteet ja kiinnostuksen kohteet ja niiden tulee tukea monipuolisesti lasten mahdollisuutta havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Opetuskielen lisäksi havainnoidaan myös muita kieliä ja tuetaan niiden lasten opetuskielen kehittymistä, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli.

- Kielellinen tietoisuus
 - Erilaisiin teksteihin tutustuminen
 - Sadut, kertomukset, riimit, lorut, media
 - Käsitteet äänne, kirjain, tavu, sana, yhdyssana
 - Sanan alkuaänne kuunteleminen ja tunnistaminen
 - Sanarytmi, tavurytmi, riittäminen
 - Kirjainten tunnistaminen ja nimeäminen, oikea kirjoitustapa
 - Suuraakkosiin tutustuminen erilaisilla toiminnallisilla tavoilla
 - Pienakkoset esillä
 - Lapsi näkee kirjoittamista, leikkikirjoittaminen, kirjoittaminen mallista ja sanelusta
 - Oikea kirjoitus- ja lukusuunta
 - Ylä- ja alakäsitteet
- Vuorovaikutustaidot
 - Keskustelutaidot
 - Kuunteleminen, kyseleminen, oman mielipiteen sanominen ja perusteleminen
 - Toisten mielipiteen hyväksyminen
 - Keskittyminen, pitkäjänteisyys
 - Annetun ohjeen mukaan toimiminen
 - Sääntöjen ymmärtäminen ja noudattaminen
 - Muisti
 - Oman vuoron odottaminen
 - Leikki (roolileikki, sääntöleikki, ohjattuleikki, vapaaleikki)
 - Selkeä artikulaatio, tilanteeseen sopiva äänenkäyttö
- Ilmaisus
 - Tarinan kertominen, saduttaminen, kuvasta kertominen
 - Tapahtumista kertominen
 - Roolileikit, draama, nukketeatteri
 - Esiintyminen
 - Lorut, riimit, runot
 - Leikki
 - Laulu, laululeikit
- Tiedonhankinta
 - Tutkiminen, havainnointi, kokeilu
 - Kuvat
 - Kirjat
 - Älytaulu, tabletit
 - Keskustelu, vertaisoppiminen
- Hienomotoriikka
 - Leikit, erilaiset harjoitukset
 - Kynäote
 - Näppäimistön käyttö

15.3. Minä ja meidän yhteisömme

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta, yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja sosiaalisten taitojen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia, toiveita ja arvoja kuullen.

Tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa lähiyhteisön ja yhteiskunnan toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittymistä. Lapset voivat tutustua opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin. Lapsia rohkaistaan pohtimaan, kyselemään ja keskustelemaan heitä askarruttavista asioista.

Historiallinen näkökulma

- Tutustuminen lähiympäristön historialliseen henkilöön, kohteeseen tai tapahtumaan
- Vanhat esineet, kuvat, tarinat, kertomukset
- Haastattelut, lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemus
- Vierailut
- Juhlaperinteet
- Perinneleikit
- Vanhat laulut
- Pyhän Ristin kirkon kirkkoseikkailu

Yhteiskunnallinen näkökulma

- Keskustelut lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista
- Mediaan tutustuminen
- Median tuottamisen kokeilut leikinomaisilla tavoilla
- Mediatarjonnan sisällön ja totuudenmukaisuuden pohtiminen (mediakriittisyys)
- YK:n lapsen oikeuksien julistus (Lapsen oikeuksien päivä 20.11.)
- Esiopetusryhmän säännöt sovitaan yhdessä lasten kanssa
- Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Etiikan näkökulma

- Eettinen kasvatustapahtuu arjen tilanteissa
- Lapsia ohjataan tunnistamaan ja säätelemään tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti
- Lapsia ohjataan ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitilanteita
- Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemista, oikean ja väärän erottamista
- Keskustelut, roolileikit, sadut, median kertomukset
- Askeleittain - ohjelma, Miniverso-sovittelu, MLL: n Muumivideot, Nalle-kortit

Katsomuksellinen näkökulma

- Voidaan tutustua lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin
- Lapsia ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan eri uskontoja ja katsomuksellisia tapoja ja perinteitä
- Joulukirkko, seurakunnan pääsiäistapahtumat, seurakuntatuokiot päiväkodeissa, kirkkoseikkailu
- Elämäkysymysten pohtiminen, keskustelut

15.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö tarjoaa runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia- ja ympäristökasvatuksen toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina ja edistävät monilukutaidon kehittymistä. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnon tuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa opitaan havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla ja päättelöllä. Toimintatavat ovat toiminnallisia, leikinomaisia ja eri aistikanavia hyödyntäviä.

Tavoitteet

Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetuksessa on tärkeää oivaltaminen ja oppimisen ilo. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luonnossa liikkumiseen, sen tutkimiseen ja havainnoimiseen. Lasten kanssa tutustutaan ympäristön teknologiaan ja lapsia kannustetaan kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja. Opetus tapahtuu tutkivan oppimisen menetelmillä. Lapsia kannustetaan tekemään kysymyksiä, etsimään selityksiä ja päätelmiä. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuotoksia eri tavoin. Lapset oppivat pohtimaan ja kuvailemaan havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa vertaisryhmässä sekä esiopettajan mallintamisen ja sanoittamisen avulla.

Matemaattiset taidot

- Luokittelu, päättely, vertailu, sarjoittaminen, arvioiminen, järjestäminen
- Lukujonotaidot (0-12), nimeäminen, numero- lukumäärävastaavuus
- Muistin kehittäminen
- Havaintojen esittäminen (kuvin, välinein)
- Luokittelu, päättely, vertailu, sarjoittaminen, arvioiminen, järjestäminen
- Ongelmanratkaisu
- Helpot yhteen- ja vähennyslaskut
- Geometrisen ajattelun taidot (rakentelu, muovailu, askartelu), perusmuodot
- Raha
- Ajan käsitteet, aikajärjestys (esim. vuorokaudenajat, viikonpäivät, vuodenajat)
- Mittaaminen
- Tason ja tilan hahmottaminen, suunnat
- Sijainti- ja suhderekäsitteet (esim. edessä, ylhäällä, joka toinen)

Ympäristökasvatus

- Luontokokemukset, metsäretket
- Tutkiminen, kokeileminen, havainnot, päätelmät
- Syy- seuraussuhteet
- Kestävä elämäntapa, luonnonsuojelu
- Jokamiehen oikeudet
- Kasvien ja eläinten tuntemus
- Elollinen - eloton
- Maapallo ja avaruus

Teknologiset ratkaisut

- Lasten omat keksinnöt
- Askarteleminen, rakentaminen eri materiaaleista
- Teknologisiin ratkaisuihin tutustuminen (esim. laitteet, lelut)

15.5. Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle, sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus-, ja puhtaustottumuksia.

Yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen, sosiaalisten ja havaintomotoristen taitojen kehittymiselle. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Opetuksessa pohditaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä ja lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen.

Liikkuminen

- Innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa
- Ohjattu- ja omaehtoinen liikkuminen sekä liikkuminen vapaa-ajalla
- Mahdollisuus harjoitella monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja (tasapaino, liikkuminen, välineenkäsittely)
- Lapsilla on mahdollisuus harjaannuttaa hienomotorisia taitoja (esim. sorminäppäryys, kynäote, näppäimistön käyttö)
- Antaa kaikille lapsille mahdollisuuden osallistumiseen ja onnistumisen kokemuksiin
- Tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä
- Keskustellaan uimataidon merkityksestä ja tiedotetaan uimakouluista huoltajille

Ruoka ja kuluttajuus

- Ruokailutilanteet ovat terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän sosiaalisen oppimisen ympäristö
- Suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri huomioiden lapsiryhmän eri kulttuuriperinteet
- Tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa ja pohditaan kohtuullista kuluttamista kestäväan elämäntavan näkökulmasta

Terveys ja hyvinvointi

- Opetellaan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys
- Harjoitellaan kaveruutta ja toisten huomionottamista sekä tunteiden tunnistamista arjen tilanteissa
- Opetellaan hygieniaan liittyviä perustaitoja

Turvallisuus

- Lapset saavat tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen
- Havainnoidaan arjen toimintaympäristöihin liittyviä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita

- Tuetaan lasten turvallisuuden tunnetta, annetaan valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa
- Harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä
- Opetellaan turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä

16. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja opetussuunnitelman perusteiden mukaisia yleisiä kasvat- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoja.

Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen huomiointi tapahtuu esiopetuksen arjessa, päivittäisissä tilanteissa yhdessä muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Kasvattajien tehtävänä on vahvistaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä ryhmässä sekä luoda kielellisesti rikas oppimisympäristö.

Eri kieli- ja kulttuuritaustat pystytään huomioimaan tekemällä tiivistä yhteistyötä lasten huoltajien kanssa. Esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluissa voidaan tarkentaa perheiden ja esiopetuksen yhteiset tavoitteet. Tarvittaessa keskustelun tukena käytetään tulkkipalveluita. Hattulan kunnan paikalliset erityispiirteet huomioiden pyritään tekemään yhteistyötä lähikuntien kanssa.

Saamenkieliset lapset

Saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamenkielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuurista.

Romaninkieliset lapset

Romanilasten esiopetuksessa huomioidaan kulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoutta.

Viittomakieliset lapset

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutuu esiopetusryhmässä. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä sekä erilaisissa kieliympäristöissä. Viittomakielisellä lapsella on lakisääteinen oikeus tulkkipalveluun.

Vieraskieliset ja monikieliset lapset

Esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa ja kehittää lasten kielitaitoa niin, että lapsi pystyy toimimaan suomenkielisessä ympäristössä. Lapsen äidinkielen, kulttuurin ja identiteetin kunnioittaminen mahdollistaa lapsen terveen itsetunnon kehittymisen. Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon ja identiteetin sekä itsetunnon kehittymistä.

Ruotsinkielinen esiopetus

Kaksikielinen esiopetus toteutuu lähikunnassa yksityisten palveluntuottajien toimesta.

17. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kun lapsen tuen tarve on tiedossa ennen esiopetuksen alkamista, tämä huomioidaan lapsen sijoittamisessa esiopetukseen. Jos lapsen tuen tarve ilmenee esiopetusvuoden aikana, tuki järjestetään joustavasti lapsen omaan esiopetusryhmään. Poikkeustapauksessa lapsi voi siirtyä tuen tarvettaan vastaavaan esiopetusryhmään. Hattulassa järjestetään lapsen esiopetus ja päivähoito samassa yksikössä. Ratkaisulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja esiopetuspäivää.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Lapsen myönteistä käsitystä itsestään tuetaan ja vahvistetaan kannustamisen sekä monipuolisen palautteen kautta.

Hattulan esiopetuksessa lapsen kasvun ja oppimisen tukena ovat esiopetustiimin lisäksi varhaisen tuen ohjaaja (VTO) sekä kiertävä erityislastentarhanopettaja (KELTO). Tuen järjestämistä ohjaavana periaatteena Hattulassa korostuu ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tuki. Mitä aikaisemmin lapsi saa tukea, sitä paremmin pystytään vastaamaan lapsen tarpeisiin. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja esiopetushenkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu ja lapsesta saatu aiempi tieto ennen esiopetusvuotta toteutuneesta varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta.

Varhaisella tuella ennaltaehkäistään mm. kiusaamista sekä syrjäytymistä ja tartutaan matalalla kynnyksellä lasten sekä perheiden tuen tarpeisiin mahdollisimman varhain. Varhaisen tuen ohjaaja on mukana esiopetuksessa lasten hyvinvoinnin näkökulmasta vanhemmuuden tukemisessa sekä muun muassa esiopetustiimien tukena kiusaamisen ehkäisyssä sekä yhteisöllisessä oppilashuollossa. Varhaisen tuen ohjaaja tekee moniammatillista yhteistyötä lapsen vanhempien, esiopetuksen henkilöstön ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Esiopetuksen henkilöstön toimintaa tuetaan arjen vuorovaikutustilanteissa, vanhempien kohtaamisessa ja kasvatuskumppanuuden kannattelussa.

Kiertävä erityislastentarhanopettaja on kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija, jonka tehtävänä on ohjata sekä opastaa esiopetuksen henkilöstöä ja lapsen vanhempia lapsen tuen tarpeeseen liittyvissä asioissa. Kiertävä erityislastentarhanopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen arviointiin, ohjaa tarvittaessa tutkimuksiin sekä osallistuu tuen suunnitteluun ja seurantaan yhteistyössä vanhempien ja esiopetustiimin kanssa. Kiertävän erityislastentarhanopettajan konsultaation piiriin kuuluvat kaikki Hattulan esiopetusryhmät.

Lapsen kasvun ja oppimisen tuen järjestämistä ohjaavana periaatteena Hattulassa korostuu yhteistyö huoltajan kanssa. Yhteistyössä huoltajien kanssa noudatetaan kasvatuskumppanuuden periaatteita ja toimintatapoja. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen suhde lapsen huoltajaan. Kumppanuussuhde on vastavuoroinen, mutta sen kannatteluvastuu on esiopetushenkilöstöllä. Kun lapsella on tuen tarvetta, kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu. Huolen puheeksiottaminen mahdollisimman varhain ja lapsen tuen arviointi, suunnittelu ja seuranta tapahtuvat tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Huoltajille annetaan kaikki lasta koskeva tieto lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajia tiedotetaan, etteivät he tai lapsi voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun. Yksilöllisen oppilashuollon tuki perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (kts. Oppilashuoltosuunnitelma, LIITE 5).

Lapsen tuen tarpeen järjestämistä ohjaavana periaatteena on monialainen yhteistyö. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen muun henkilöstön sekä muiden asiantuntijoiden yhteistyö lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on tärkeää. Yhteistyöhön osallistuvat asiantuntijat harkitaan aina tapauskohtaisesti. Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen varmistetaan tuen jatkuvuus tiedonsiirrolla Hattulan nivelvaiheprosessin mukaisesti.

ERITYINEN TUKI

Pedagoginen selvitys

TEHOSTETTU TUKI

Pedagoginen arvio

YLEINEN TUKI

PERUSPEDAGOGIIKKA ELI LAPSEN HYVÄ ARKI

- Kokonaisvaltaista, suunnitelmallista, jatkuvaa ja yksilöllistä
- Yhteistyö lapsen kuntouttavien/hoitavien tahojen kanssa näkyy lapsen arjessa
- Lapsen osallisuuden varmistaminen vaatii erityistä huomiota
- Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen edellyttävät erityistä huomiota sekä kuntouttavaa arkea
- Kelton tiivis tuki
- Kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämisestä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS)
- Pidennetty oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset (sivistysjohtaja)
- Erityisen tuen päätös (sivistysjohtaja)

- Yksilöllinen, suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen tuki
- Säännöllinen tuki tai samanaikaisesti useita tukimuotoja
- Kuntouttavat pienryhmät
- Resurssierityislastentarhanopettajan tai kelton tuki
- Tehostetun tuen suunnitelma

- Arjen strukturoinnin tehostaminen
- Kelton ja varhaisen tuen ohjaajan tuki
- Peruspedagogiikan arviointi, kehittäminen ja vahvistaminen yksilön näkökulmasta
- Kohdennetut pienryhmät
- Yksilöä tukevia menetelmiä käytetään koko ryhmässä
- S2 opetus
- Kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan

- Lapsen arvostava kohtaaminen ja kohtelu
- Kasvattajan hyvä lapsituntemus ja sensitiivisyys
- Lapsen osallisuus
- Aktiivinen vuorovaikutus ryhmässä
- Oppimisympäristön rakentaminen ja arjen strukturointi
- Jatkuva arviointi
- Toimiva työyhteisö ja tiimityöskentely
- Varhainen tuki
- Leikin ohjaaminen
- Lapsen kasvu ja oppimista tukeva pienryhmätoiminta
- Kirjataan ryhmäkohtaiseen esiopetuksen suunnitelmaan

18. Yleinen tuki

Esiopetusryhmän hyvä peruspedagogiikka lapsen kasvun ja oppimisen tukena on laadukkaan esiopetuksen ja yleisen tuen perusta. Hyvä peruspedagogiikka muodostuu lapsen arvostavasta kohtaamisesta ja kohtelusta, esiopetushenkilöstön hyvästä lapsituntemuksesta ja pedagogisesta sensitiivisyydestä, lapsen osallisuuden vahvistamisesta ja toimivasta sekä aktiivisesta vuorovaikutuksesta ryhmässä. Arjen strukturointi, lapsen kasvua ja oppimista tukeva pienryhmätoiminta ja arjen käytäntöjen jatkuva arviointi luovat lapsen oppimiselle selkeät edellytykset ja mahdollistavat lasten kasvun vertaisryhmässä. Oppimisympäristö rakennetaan niin, että leikki ja oppimisen ilo ovat päivittäin läsnä. Esiopetusryhmät laativat toimintakauden aikana jatkuvana prosessina ryhmäkohtaisen esiopetussuunnitelman, joka toimii myös arvioinnin välineenä. Hattulassa esiopetusryhmien peruspedagogiikasta vastaa yhdessä esiopetushenkilöstön kanssa varhaiskasvatuksen pedagoginen palveluesimies. Juteinikeskuksen esiopetuksen pedagogiikasta sekä toimintakulttuurista vastaa koulun rehtori. Henkilöstöstä vastaavat palveluesimiehet rakentavat ja ylläpitävät pedagogiikkaa tukevia puittekoijöitä. Toimiva työyhteisö ja henkilöstön työhyvinvointi ovat laadukkaan peruspedagogiikan edellytyksiä.

Kaikille esiopetuksessa oleville lapsille laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma. Kyky nähdä lapsi yksilönä ja tieto lapsen kasvusta sekä kehitymisestä ovat avaimia lapsen taitojen havainnointiin, tukemiseen ja arviointiin. Havainnoinnissa käytetään apuna lapsen huoltajilta, varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta saatua tietoa. Havainnot kirjataan havainnointilomakkeelle (LIITE 6) ja kirjatut havainnot toimivat keskustelun tukena lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelussa. Hattulassa käytetään lasten matemaattisten taitojen arviointiin LUKIMAT:in matematiikka-arviota, joka toteutetaan jokaiselle lapselle esiopetussyksyn aikana. Tarvittaessa KELTO täydentää arviointia lukukäsitteillä. Kielellisten taitojen arviointi perustuu esiopettajan ammattitaitoon ja havaintoihin lapsen fonologisista taidoista. Lapsen tuen tarpeiden kartoittamiseen ja arviointiin käyttää myös muita arviointimenetelmiä, joista sovitaan yhdessä KELTON kanssa.

Mikäli esiopetusryhmän peruspedagogiikan käytänteet eivät tue lapsen kasvua ja oppimista riittävästi, lapselle annetaan yleistä tukea. Yleinen tuki tarkoittaa yksittäisiä tukitoimia, joilla lapsen tuen tarpeeseen vaikutetaan mahdollisimman varhain. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä eikä tuen tarpeen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Lapsen yleisen tuen tukitoimet kirjataan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Tukitoimet tulee kuvata oppimissuunnitelmaan konkreettisesti ja lapsen osallisuus, toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon hänen kehitystasonsa mukaisesti. Oppimissuunnitelmaan kirjataan työnjako eri toimijoiden kesken ja mahdolliset muutokset oppimisympäristössä lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Yleisen tuen tukitoimia suunniteltaessa huomioidaan lapsen lähikehityksen vyöhyke. Konkreettiset tukitoimet mahdollistavat lapsen tuen tarpeen seurannan ja arvioinnin.

Esiopettaja konsultoi tarvittaessa kiertävää erityislastentarhanopettajaa, varhaisen tuen ohjaajaa tai varhaiskasvatuksen pedagogista palveluesimiestä.

19. Tehostettu tuki

Lapselle, jolle yleinen tuki ei ole riittävää, annetaan tehostettua tukea. Tehostettu tuki on luonteeltaan yksilöllisempää, suunnitelmallisempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee tällöin oppimisensa tueksi joko säännöllisiä tai samanaikaisesti useita tukimuotoja.

Huoltaja, esiopettaja ja varhaiskasvatuksen kiertävä erityislastentarhanopettaja laativat yhteistyössä pedagogisen arvion (LIITE 7). Pedagoginen arvio voidaan laatia myös monialaisesti lapsen tuen tarpeen mukaan. Yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi lapsen puhe- ja/tai toimintaterapeutti, terveydenhoitaja tms. lapsen arjessa mukana oleva asiantuntija. Pedagogisen arvion pohjalta esiopettaja sekä kiertävä erityislastentarhaopettaja tekevät yhteistyössä huoltajan kanssa lapselle tehostetun tuen oppimissuunnitelman (LIITE 8). Suunnitelmasta KELTO toimittaa kopion pedagogiselle palveluesimiehelle. Tällöin lapsen oppimista ei erikseen kirjata lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Tehostetun suunnitelmaan kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteet, tarvittavat opetusjärjestelyt sekä konkreettisesti lapsen tarvitsema tuki ja ohjaus. Suunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset ryhmän toimintaan tehtävät muutokset, vastuut ja työnjako tukitoimien järjestämisessä. Tehostetun tuen suunnitelman toteutumista arvioidaan ja sitä tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa kuitenkin vähintään kerran toimintakaudella.

Tehostettu tuki toteutuu pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä. Tehostetussa tuessa lapselle suunnattu toiminta on kuntouttavaa. Tehostetun tuen tukitoimia voivat olla muun muassa kasvatuskumppanuuden tiivistäminen, tarkemmin strukturoitu arki, kuntouttavat pienryhmät tai RELTO (resurssierityislastentarhanopettaja) lapsiryhmässä.

Jos lapsen tehostetun tuen tarve päättyy, käsitellään lapsen siirtyminen yleisen tuen piiriin samalla monialaisella kokoonpanolla kuin tehostetun tuen suunnitelma on laadittu.

20. Erityinen tuki

Esiopetuksessa erityistä tukea saavat lapset, joille on tehty päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta ja /tai erityisestä tuesta. Heille laaditaan aina henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), missä ilmenee erityisen tuen ja opetuksen antaminen (LIITE). Yleiseen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvalla lapselle voidaan tehdä erityisen tuen päätös, kun annettu tehostettu tuki ei riitä sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet esimerkiksi vamman, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Erityisen tuen päätöksen saaneet lapset ovat pääsääntöisesti integroiduissa erityisryhmissä, jossa opetuksesta vastaa erityislastentarhanopettaja. Mikäli lapsen esiopetus toteutuu tavallisessa esiopetusryhmässä, on erityisen tuen toteuttamisessa mukana aina kiertävä erityislastentarhanopettaja. Erityinen tuki muodostuu lapsen erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta ja muista lapsen tarpeeseen perustuvista tukimuodoista.

Pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös

Kiertävä erityislastentarhanopettaja tekee pedagogisen selvityksen (LIITE 9) yhteistyössä lapsen esiopettajan kanssa ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä. Esiopettajan, kiertävän erityislastentarhanopettajan sekä huoltajien näkemyksen lisäksi erityisen tuen päätös perustuu psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä kuullaan aina lapsen huoltajaa. Erityisen tuen päätöksen tekee Hattulassa sivistysjohtaja pedagogisen selvityksen perusteella. Erityisen tuen tarvetta tulee tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa tekemällä uusi pedagoginen selvitys tai arvioida vähintään kerran toimintakaudella. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta sivistysjohtajan tehdä viranhaltijapäätös.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS, LIITE 10) laaditaan jokaiselle erityisen tuen piiriin kuuluvalla lapselle. HOJKS laaditaan pedagogiseen selvityksen perustuen ja sen laatimisesta vastaa erityislastentarhanopettaja/esiopettaja ja KELTO. HOJKS tehdään moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, lapsen huoltajien, tutkimuksiin ja kuntoutukseen osallistuvien työntekijöiden ja KELTON kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsemat tukitoimet, vastuut ja työnjako sekä arviointi ja seuranta. HOJKS:ssa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Suunnitelma tarkistetaan aina tuen tarpeen ja opetuksen tavoitteiden muuttuessa, niin että se vastaa lapsen sen hetkisiä tuen tarpeita. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, tehdään pedagoginen selvitys yhteistyössä esiopettajan, KELTO:n ja lapsen huoltajien sekä tarvittaessa muiden tahojen kanssa. Erityisen tuen päättymisestä tekee sivistysjohtaja viranhaltijapäätöksen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Päätöksen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta tekee Hattulassa sivistysjohtaja. Erityisen tuen päätöksessä päätetään lapsen esiopetuspaikasta tai muusta opetuksen järjestämipaikasta sekä mahdollisista avustaja- tai tulkintapalveluista. Hakemuksen perusteeksi tarvitaan psykologin tai lääkärin lausunto, missä selvästi todetaan lapsen kuuluvan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään samalla päätös myös erityisestä tuesta sekä laaditaan HOJKS. Pidennetyn oppivelvollisuuden lapsella oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Ennen varhennetun oppivelvollisuuden aloittamista tulee lapselle tehdä päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden lapsen esiopetus järjestetään päiväkodissa joko integroidussa erityisryhmässä tai tavallisessa esiopetusryhmässä. Mikäli esiopetus toteutuu tavallisessa

esiopetusryhmässä, tulee opetuksen järjestäjän huolehtia, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista. Kouluun siirtyminen edellyttää erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla yhteistyötä lapsen esiopettajan, KELTON, huoltajan, koulun opettajan ja erityisopettajan kanssa riittävän varhaisessa vaiheessa. Yhteistyöhön kutsutaan tarvittaessa muita monialaisia asiantuntijoita.

21. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa, jos hänellä on vaikeuksia oppimisessaan tai esiopetukseen osallistumisessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikainen erityisopetus toteutetaan joustavasti samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Hattulassa se suunnitellaan yhteistyössä esiopettajan, KELTON ja lapsen huoltajan kanssa. Tavoitteet ja osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttaminen kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan tai HOJKS:iin. Tuki toteutetaan joustavasti ja se sovitetaan luonnolliseksi osaksi lapsen arkea. Tuen riittävyttä arvioidaan oppimissuunnitelmapalavereissa monialaisessa yhteistyössä huoltajien, esiopettajan ja KELTON sekä mahdollisesti muiden lapsen kuntouttajien kanssa puolivuositain, tarvittaessa useammin. Lapsi osallistuu keskusteluihin oman ikätasonsa mukaisesti.

Tarjottu tuki voi olla kiertävän erityislastentarhanopettajan tai varhaisen tuen ohjaajan tukea joko lapselle tai esiopetuksen henkilöstölle, pienryhmätoimintaa, opetettavan asian muokkaamista lapsen lähikehityksen vyöhykkeeseen sopivaksi tai avustajapalvelun käyttöä. Mikäli lapsella on käytettäväänään avustaja, avustajan työ mietitään työtiimissä yhdessä. Tuki voidaan toteuttaa myös oppimisympäristöä muokkaamalla. Lasta kuntouttavien tahojen antamat ohjeet sekä huoltajilta saatu tieto lapsensa oppimisesta huomioidaan, kun opetusta suunnitellaan. Henkilöstölle pyritään tarjoamaan tarvittaessa lisäkoulutusta lapsen erityisyyteen liittyen.

Hattulassa avustajat toimivat erityisavustaja-nimikkeellä ja heidän antama tuki kohdistuu pääsääntöisesti tietyille opetusryhmälle, mutta voi tarvittaessa olla myös henkilökohtaista tukea tietyille esioppilaalle. Erityisavustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan ja muiden tuen antajien ohjeiden mukaisesti.

Erityisopetuksen toteuttamistavat tiedotetaan vanhemmille esimerkiksi kunnan www-sivuilla sekä vanhempainilloissa.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsen apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Opetuksen järjestäjä päättää tulkittamis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Sivistysjohtaja tekee yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä viranhaltijapäätöksen.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön yhdessä huoltajien kanssa. Tarvittaessa hyödynnetään muita asiantuntijoita. Jokainen lapsen kanssa työskentelevä perehtyy riittävästi apuvälineiden käyttöön sekä ohjaa lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käyttö on aina suunnitelmallista ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Jos lapsen tukeminen edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi, hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten tarjoamia palveluja. Myös henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota järjestetään tarvittaessa.

22. Oppilashuolto

Hattulan esiopetuksen oppilashuollon suunnitelma

Hattulan oppilashuollon suunnitelma on oma asiakirjansa, joka löytyy kunnan www-sivuilta sekä esiopetusryhmistä.

LIITE 1: Nivelvaiheen prosessikaavio

LIITE 2: Esioppilaan poissaololomake

LIITE 3: Esiopetuksen oppimissuunnitelma

LIITE 4: Esiopetuksen osallistumistodistus

LIITE 5: Oppilashuoltosuunnitelma

LIITE 6: Esiopetuksen havainnointilomake

LIITE 7: Pedagoginen arvio

LIITE 8: Esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten

LIITE 9: Pedagoginen selvitys

LIITE 10: Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS